

3.2 Metody s latentními proměnnými a klasifikační metody

Otázka č. 1

Vypočítejte algoritmem NIPALS 1. latentní proměnnou z matice A[řádek,sloupec]:
A[1,1]=1, A[2,1]=2, A[3,1]=3, A[1,2]=1, A[2,2]=2, A[3,2]=0, A[1,3]=6, A[2,3]=4,
A[3,3]=2. Matici před zpracováním standardizujte.

$$\begin{bmatrix} 1 & 1 & 6 \\ 2 & 2 & 4 \\ 3 & 0 & 2 \end{bmatrix}$$

Standardizace zdrojové matice:

Standardizace matice je postup, při kterém od každého prvku zdrojové matice odečteme aritmetický průměr příslušného sloupce a rozdíl podělíme směrodatnou odchylkou příslušného sloupce.

Standardizace byla provedena pomocí programu OPstat.

Standardizovaná matice:

$$\begin{bmatrix} -1 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 \\ 1 & -1 & -1 \end{bmatrix}$$

První latentní proměnná je vyčíslena na základě vztahu:

$$\mathbf{X} = \mathbf{t}_1 \mathbf{p}_1^T + \mathbf{t}_2 \mathbf{p}_2^T + \dots + \mathbf{t}_A \mathbf{p}_A^T + \mathbf{E}$$

Variabilita všech sloupců je stejná, proto je možné vzít za odhad hlavní komponenty libovolný sloupec, např. první:

$$\mathbf{t}_1^T = [-1 \ 0 \ 1]$$

Po dosazení do vzorce

$$\mathbf{p}_1^T = (\mathbf{t}_1^T \mathbf{t}_1)^{-1} \cdot \mathbf{t}_1^T \mathbf{A}$$

a znormování podle vztahu

$$\mathbf{p}_1^N = (\mathbf{p}_1^T \mathbf{p}_1)^{-\frac{1}{2}} \mathbf{p}_1$$

se získá počáteční odhad vektoru vyjadřujícího míru příspěvků odhadu hlavní komponenty t_1 .

Následujícím dosazením do vztahu:

$$\mathbf{t}_1^T = (\mathbf{p}_1^T \mathbf{p}_p)^{-1} \mathbf{p}_1^T \mathbf{A}^T$$

se získá odhad hlavní komponenty t_1 . Opakováním postupu se získá stabilní rozklad vektorů t_1

a p_1 . Jako konvergenční kritérium se použije vztah:

$$\mathbf{d} = (\mathbf{t}_{\text{nové}} - \mathbf{t}_{\text{staré}})^T (\mathbf{t}_{\text{nové}} - \mathbf{t}_{\text{staré}}) (\mathbf{t}_{\text{nové}}^T \mathbf{t}_{\text{nové}})^{-1}$$

Aby se mohl ukončit výpočet, je potřeba dosáhnou $\mathbf{d}/N < 10^{-10}$

Stabilní rozklad vektorů:

Vektor první latentní proměnné:

$$\mathbf{p}_1^T = [0,62797 \quad -0,45969 \quad -0,62797]$$

Vektor zátěže:

$$\mathbf{t}_1^T = [0,627963 \quad -0,459701 \quad -0,627963]$$

K výpočtu vektorů byl použit software STATISTICA.

Otázka č. 2

S použitím vhodných kritérií určete nezbytný počet latentních proměnných, bylo-li z dat určeno: PRESS(0)=S(0)=100, PRESS(1)=20, S(1)=10, PRESS(2)=3.5, S(2)=3.4, PRESS(3)=3.45, S(3)=3.39.

Výpočtem se má stanovit nejmenší signifikantní počet latentních proměnných, které

popisují variabilitu zdrojové matice bez zahrnutí experimentální chyby. Vzhledem k znalosti hodnot PRESS(P) a S(P) můžeme pro výpočet použít test navržený Woldem.

Kritérium: je-li hodnota podílu PRESS(P)/S(P-1) větší jak 0,95, zařazení další latentní proměnné je nevhodné.

$$\text{PRESS}(1)/S(0) = 20/100 = 0,20$$

$$\text{PRESS}(2)/S(1) = 3,5/10 = 0,35$$

$$\text{PRESS}(3)/S(2) = 3,45/3,4 = 1,01$$

Hodnota třetího podílu je větší jak 0,95, proto není čtvrtá latentní proměnná významná .

Nejmenší signifikantní počet latentních proměnných je tedy 3.

Otázka č. 3

Odhadněte hodnotu chybějícího prvku A[2,2], jestliže výpočtem z nekompletní matice byly určeny vektory p: 0.541 0.423 0.514 0.514 t: -1.340 -0.735 2.076

Na rekonstrukci zdrojové matice X se používají první latentní proměnné popisující podstatnou část variability zdrojové matice bez zahrnutí experimentální chyby. Rekonstrukce predikované zdrojové matice je popsána vztahem:

$$\mathbf{X}^{\text{pred}} = \mathbf{TP}^T$$

Zdrojovou matici lze rovněž rekonstruovat pomocí odpovídající p-latentní proměnné podle vzorce:

$$\mathbf{X}_p^{\text{pred}} = \mathbf{t}_p \mathbf{p}_p^T$$

Protože je zadán vektor latentní proměnné a vektor zátěže, použijeme pro výpočet chybějícího prvku A[2,2] druhý vzorec.

$$\begin{bmatrix} -1.340 \\ -0.735 \\ 2.076 \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} 0.541 & 0.423 & 0.514 & 0.514 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -0,72494 & -0,56682 & -0,68876 & -0,68876 \\ -0,39764 & -0,31091 & -0,37779 & -0,37779 \\ 1,1231 & 0,87815 & 1,0671 & 1,0671 \end{bmatrix}$$

Hodnota chybějícího prvku matice A[2;2] byla vypočtena jako **-0,31091**.

Násobení vektorů bylo provedeno programem OPstat.

Otázka č. 4

Výpočtem metodou PCA byly určeny vektory p1 : 0.012 0.458 -0.352 0.987 p 2: 0.926 -0.238 0.872 -0.115. Vypočtete komunalitu a vyberte sloupec, který nejlépe charakterizuje celou matici.

Prvek matice zátěží $\mathbf{p}_{ip}$ příslušejícímu i -té mu sloupci zdrojové matice je mírou variability tohoto sloupce popsané p -tou latentní proměnnou. Podíl variability daného sloupce popsané společnými latentními proměnnými lze pak vyjádřit jako součet příspěvků jednotlivých latentních proměnných, tedy

$$h_i^2 = \mathbf{p}^N (\mathbf{p}^N)^T = \sum_{p=1}^P (\mathbf{p}_{ip}^N)^2$$

kde h_i^2 je komunalita pro i -tý sloupec
 P ... počet latentních proměnných

$\mathbf{p}_{ip}^N$ jsou zátěže normované podle vztahu:
$$\mathbf{p}_{ip}^N = \frac{\mathbf{p}_{ip}}{\sum_{i=1}^M \mathbf{p}_{ip}^2}$$

M ... počet sloupců zdrojové matice

4.1 Výpočet normovaných zátěží

Jsou určeny vektory zátěží: $\mathbf{p1}$: 0,012 0,458 -0,352 0,987
 $\mathbf{p2}$: 0,926 -0,238 0,872 -0,115.

Indexy: i ... označení sloupce (existují 4 sloupce tj. $M = 4$)

P ... počet latentních proměnných (existují 2 latentní proměnné tj. $P = 2$)

Podle druhého vzorce vypočítáme normované zátěže pro jednotlivé sloupce při dvou latentních proměnných.

$$\mathbf{p}_{11}^N = 0,0092$$

$$\mathbf{p}_{21}^N = 0,3502$$

$$\mathbf{p}_{31}^N = -0,2691$$

$$\mathbf{p}_{41}^N = 0,7546$$

$$\mathbf{p}_{12}^N = 0,5487$$

$$\mathbf{p}_{22}^N = -0,1410$$

$$\mathbf{p}_{32}^N = 0,5167$$

$$\mathbf{p}_{42}^N = 0,0681$$

4.2 Výpočet komunalit

Podle prvního vzorce vypočítáme komunalitu pro všechny 4 sloupce zdrojové matice.

$$h_1^2 = 0,2970$$

$$h_2^2 = 0,1430$$

$$h_4^2 = 0,5741$$

Obecně platí, že čím je komunalita příslušného sloupce větší, tím má sloupec vlastnosti společné s ostatními sloupci zdrojové matice. Z toho vyplývá, vzhledem k hodnotě komunalisty čtvrtého sloupce, že tento sloupec nejlépe charakterizuje zdrojovou matici.

Otázka č. 5

Vysvětlete, proč vysvětlená variabilita je při výpočtu metodou FA vždy nižší, než při výpočtu metodou PCA.

Vysvětlená variabilita metodou hlavních komponent (PCA) je vždy vyšší než vysvětlená variabilita vypočtená metodou faktorové analýzy (FA). Důvodem této nerovnosti je počet hlavních komponent. Při výpočtu pomocí FA si předem zvolíme počet hlavních komponent. Ty reprodukuje podstatnou, ale nikoliv všechnu variabilitu manifestních proměnných. Jedná se o neúplnou komponentní analýzu. Při výpočtu metodou PCA si počet hlavních komponent sami předem neurčujeme, ale vypočítáme. Vypočítané hlavní komponenty reprodukuje variabilitu přesně. Jedná se o vhodnou ortogonální transformaci, která zachovává beze zbytku původní informaci. V případě PCA hovoříme o úplné komponentní analýze

Otázka č. 6

Výpočtem metodou kanonických korelací bylo zjištěno:

$$0.297 X_1 + 0.298 X_2 + 0.050 X_3 + 0.256 X_4 = 0.493 Y_1 - 0.213 Y_2$$

$$r_1 = 0.830$$

$$0.006 X_1 - 0.115 X_2 + 0.950 X_3 + 0.056 X_4 = 0.493 Y_1 + 0.213 Y_2$$

$$r_1 = 0.512$$

Vypočítejte skupinový korelační koeficient a interpretujte výsledky.

V metodě kanonické korelace se vypočítá skupinový korelační koeficient podle následujícího vztahu:

$$R_{XY} = \left[1 - \frac{|C|}{|C_{XX}| |C_{YY}|} \right]^{\frac{1}{2}}$$

kde: C ... celková kovarianční matice

C_{XX} ... kovarianční matice náhodného vektoru x

C_{YY} ... kovarianční matice náhodného vektoru y

Tento korelační koeficient je složen z kanonických korelačních koeficientů r_p , pro jejichž vzájemný vztah platí:

$$R_{XY}^2 = 1 - (1 - r_1^2)(1 - r_2^2) \dots (1 - r_p^2)$$

Protože jsou zadány kanonické korelační koeficienty, použijeme pro výpočet druhý vztah.

$$R_{XY}^2 = 1 - (1 - 0,830^2)(1 - 0,512^2) = 0,7704$$

$$R_{XY} = \sqrt{R_{XY}^2} = \sqrt{0,7704} = 0,878$$

Skupinový korelační koeficient má hodnotu 0,7704, což znamená, že 77 % variability dat

jsme vysvětlili kanonickými korelačními koeficienty.

První rovnice vyjadřuje, že růst všech parametrů X má za následek růst obou parametrů Y

(tj. čím budou parametry X vyšší, tím budou vyšší i parametry Y) a obráceně. U parametru

X3 je velmi malá zátěž (0,050). Tento parametr má zanedbatelný vliv na růst či pokles

parametrů Y.

Druhá rovnice udává složitější závislost. Čím budou parametry X1, X3, X4 růst a parametr

X2 klesat, tak bude parametr Y1 růst a parametr Y2 klesat a obráceně, tj. čím budou

parametry X1, X3, X4 klesat a parametr X2 růst, tak bude parametr Y1 klesat a parametr Y2 růst. U parametru X1 je velmi malá zátěž (0,006). Tento parametr má zanedbatelný vliv

na vzrůst a pokles parametrů Y.

Otázka č. 7

Uveďte nějaký konkrétní příklad vhodný pro zpracování metodou PLS.

Zajištěné vzorky psychotropní látky metamfetaminu (Pervitinu) byly analyzovány metodou infračervené spektrometrie s Fourierovou transformací (FTIR). Naměřená spektra byla vyhodnocena metodou PLS ve stanovených spektrálních oblastech za účelem zjištění podobnosti vzorků.

Otázka č. 8

Jeden objekt je charakterizován metrickými znaky (2,10), druhý (3,8), třetí (4,9), čtvrtý (10,4) a pátý (11,5). Vypočtěte matici vzdáleností v Euklidově metrice a dokumentujte výpočet shlukování některou z používaných metod. Výsledky interpretujte graficky.

Výpočet matice vzdáleností

Blížkost či podobnost objektů se posuzuje na základě míry podobnosti. Jedním z nejjednodušších typů podobností vyjádřené vzdáleností pro metrické proměnné je

Euklidova metrika definovaná vztahem

$$d_E = (X_k, X_l) = \left[\sum_{p=1}^p (x_{kp} - x_{lp})^2 \right]^{1/2}$$

kde d_E ... vzdálenost mezi objekty X_k a X_l

x_{kp} a x_{lp} ... jsou souřadnice objektů v P-rozměrném prostoru

Dosazením metrických znaků objektů do uvedeného vzorce získáme vzdálenosti mezi jednotlivými objekty:

$$d_E(1,2) = 2,24$$

$$d_E(1,3) = 2,24$$

$$d_E(1,4) = 10,0$$

$$d_E(1,5) = 10,3$$

$$d_E(2,3) = 1,41$$

$$d_E(2,4) = 8,06$$

$$d_E(2,5) = 8,54$$

$$d_E(3,4) = 7,81$$

$$d_E(3,5) = 8,06$$

$$d_E(4,5) = 1,41$$

Získané vzdálenosti uspořádáme do matice:

Matice vzdálenosti znaků má tvar:

1	0,00				
2	2,24	0,00			
3	2,24	1,41	0,00		
4	10,00	9,75	7,81	0,00	
5	10,30	8,54	8,06	1,41	0,00

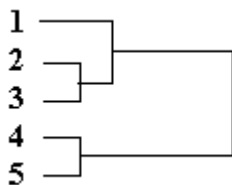
Nejmenší vzdálenost mají prvky 3-2 a 5-4. Z nich je možné vytvořit první shluky, spočítat těžiště nových shluků a opět vypočítat matici vzdáleností:

1	0,00		
2-3	2,12	0,00	
4-5	10,12	8,06	0,00

Nejmenší vzdálenost má shluk 2-3 a znak 1. Je tedy možné tyto prvky spojit do shluku a spočítat těžiště nového shluku a opět vypočítat matici vzdáleností:

1-2-3	0,00	
4-5	8,75	0,00

Tento proces je možné shrnout do následujícího dendrogramu:

Otázka č. 9

Popište slovně postup aplikace metod s latentními proměnnými nebo klasifikačních metod na nějakém konkrétním příkladu ze své praxe.

Bylo analyzováno 36 vzorků okvětních částí cannabis a obsahové množství cannabidiolu (CBD), cannabinolu (CBN) a D-9-tetrahydrocannabinolu (THC) bylo vyjádřeno ve formě plochy odezvy detektoru. Pomocí klasifikační metody, shlukové analýzy provedeme klasifikaci vzorků cannabis .

Původní naměřená data.

	CBD	THC	CBN
1	425	6052	59
2	129	2098	14
3	254	4860	32
4	409	1724	13
5	547	3296	15
6	847	2760	14
7	428	3441	16
8	1264	1439	11
9	3376	5719	552
10	2757	4841	446
11	2468	6094	580
12	107	3048	19
13	28	1615	11
14	116	3047	26
15	367	889	7
16	127	1183	13
17	105	3470	42
18	84	3125	40
19	85	3166	42
20	108	528	6
21	67	480	5
22	129	1723	25
23	142	1947	27
24	28	306	13
25	291	954	6
26	368	906	40
27	49	1658	51
28	593	465	3
29	107	621	5
30	145	4633	24
31	141	4409	23
32	86	1507	9
33	82	1453	9
34	344	4803	50
35	58	1161	31
36	147	831	14

9.1 Výběr dat.

Počet objektů převyšuje počet znaků 12x a tudíž lze použít shlukovou analýzu ke zpracování dat.

9.2 Průzkumová analýza vícerozměrných dat.

9.3 Úprava dat.

Data se standardizují, což znamená , že se od základních údajů odečte aritmetický průměr a podělí se směrodatnou odchylkou.

Tabulka standardizovaných dat

	CBD	THC	CBN
1	-0,0534358215	2,0460238	-0,0328006906
2	-0,431030061	-0,236057471	-0,347221512
3	-0,271573034	1,3580519	-0,221453183
4	-0,0738463209	-0,451914424	-0,354208641
5	0,102194237	0,45537737	-0,340234382
6	0,484891101	0,14602088	-0,347221512
7	-0,0496088528	0,539065226	-0,333247253
8	1,01683974	-0,616404348	-0,3681829
9	3,71102567	1,85383031	3,41185408
10	2,92139447	1,34708591	2,67121837
11	2,55272983	2,07026442	3,6074937
12	-0,459094498	0,312242278	-0,312285865
13	-0,559871339	-0,514824606	-0,3681829
14	-0,447613592	0,31166512	-0,263375959
15	-0,127423882	-0,933841045	-0,396131417
16	-0,433581374	-0,764156702	-0,354208641
17	-0,46164581	0,555802797	-0,15158189
18	-0,488434591	0,356683415	-0,165556148
19	-0,487158935	0,380346878	-0,15158189
20	-0,457818842	-1,14219495	-0,403118546
21	-0,510120746	-1,16989852	-0,410105676
22	-0,431030061	-0,452491582	-0,270363089
23	-0,41444653	-0,323208273	-0,25638883
24	-0,559871339	-1,27032394	-0,354208641
25	-0,224373754	-0,896325799	-0,403118546
26	-0,126148226	-0,924029365	-0,165556148
27	-0,533082558	-0,490006828	-0,0886977254
28	0,160874423	-1,17855588	-0,424079934
29	-0,459094498	-1,08851929	-0,410105676
30	-0,410619562	1,22703712	-0,277350218
31	-0,415722187	1,09775381	-0,284337347
32	-0,485883278	-0,57715763	-0,382157158
33	-0,490985903	-0,608324142	-0,382157158
34	-0,156763975	1,32515392	-0,0956848548
35	-0,521601652	-0,776854169	-0,228440312
36	-0,408068249	-0,967316187	-0,347221512

9.4 Výběr příslušné míry podobnosti objektů a výpočet matice podobnosti.

Blížkost či podobnost objektů se posuzuje na základě míry podobnosti. Jedním z nejjednodušších typů podobností vyjádřené vzdáleností pro metrické proměnné je

Euklidova metrika definovaná vztahem:

$$d_E(X_k, X_l) = \left[\sum_{p=1}^p (x_{kp} - x_{lp})^2 \right]^{\frac{1}{2}}$$

kde d_E je vzdálenost mezi objekty X_k a X_l

x_{kp} a x_{lp} jsou souřadnice objektů v P -rozměrném prostoru

Výřez tabulky

Euklid. vzdálenosti (THC_1) – část matice dat

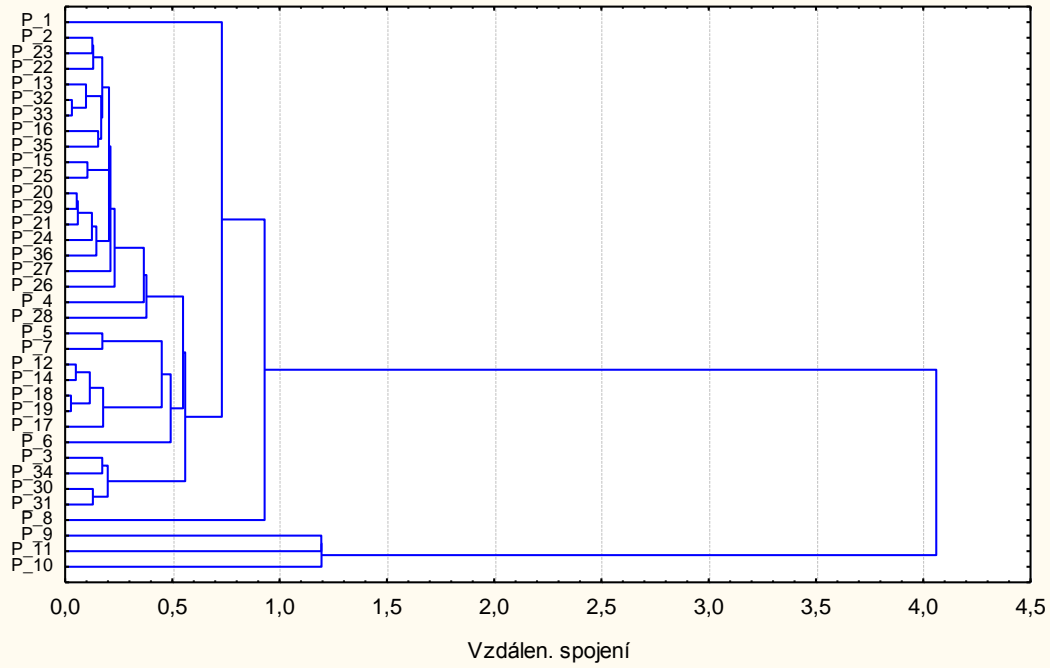
	P_2	P_3	P_4	P_5	P_6	P_7	P_8	P_9	P_10	P_11	P_12	P_13	P_14	P_15	P_16	P_17	P_18	P_19
P_1	2,33	0,75	2,52	1,63	2,00	1,54	2,89	5,11	4,08	4,48	1,80	2,63	1,79	3,00	2,85	1,55	1,75	1,73
P_2	0,00	1,61	0,42	0,87	0,99	0,86	1,50	5,97	4,78	5,46	0,55	0,31	0,55	0,76	0,53	0,82	0,62	0,65
P_3	1,61	0,00	1,83	0,98	1,43	0,86	2,36	5,41	4,31	4,81	1,07	1,90	1,06	2,30	2,13	0,83	1,03	1,00
P_4	0,42	1,83	0,00	0,92	0,82	0,99	1,10	5,82	4,62	5,38	0,86	0,49	0,85	0,49	0,48	1,10	0,93	0,95
P_5	0,87	0,98	0,92	0,00	0,49	0,17	1,41	5,39	4,22	4,92	0,58	1,17	0,57	1,41	1,33	0,60	0,62	0,62
P_6	0,99	1,43	0,82	0,49	0,00	0,66	0,93	5,24	4,06	4,86	0,96	1,24	0,95	1,24	1,29	1,05	1,01	1,02
P_7	0,86	0,86	0,99	0,17	0,66	0,00	1,57	5,47	4,30	4,96	0,47	1,17	0,46	1,48	1,36	0,45	0,50	0,50
P_8	1,50	2,36	1,10	1,41	0,93	1,57	0,00	5,26	4,09	5,04	1,74	1,58	1,74	1,19	1,46	1,90	1,80	1,82
P_9	5,97	5,41	5,82	5,39	5,24	5,47	5,26	0,00	1,20	1,19	5,80	6,18	5,76	6,08	6,18	5,64	5,72	5,70
P_10	4,78	4,31	4,62	4,22	4,06	4,30	4,09	1,20	0,00	1,24	4,63	4,98	4,59	4,89	4,99	4,48	4,54	4,53
P_11	5,46	4,81	5,38	4,92	4,86	4,96	5,04	1,19	1,24	0,00	5,25	5,67	5,20	5,68	5,71	5,05	5,14	5,12
P_12	0,55	1,07	0,86	0,58	0,96	0,47	1,74	5,80	4,63	5,25	0,00	0,84	0,05	1,29	1,08	0,29	0,16	0,18
P_13	0,31	1,90	0,49	1,17	1,24	1,17	1,58	6,18	4,98	5,67	0,84	0,00	0,84	0,60	0,28	1,10	0,90	0,92
P_14	0,55	1,06	0,85	0,57	0,95	0,46	1,74	5,76	4,59	5,20	0,05	0,84	0,00	1,29	1,08	0,27	0,12	0,14
P_15	0,76	2,30	0,49	1,41	1,24	1,48	1,19	6,08	4,89	5,68	1,29	0,60	1,29	0,00	0,35	1,55	1,36	1,38
P_16	0,53	2,13	0,48	1,33	1,29	1,36	1,46	6,18	4,99	5,71	1,08	0,28	1,08	0,35	0,00	1,34	1,14	1,16
P_17	0,82	0,83	1,10	0,60	1,05	0,45	1,90	5,64	4,48	5,05	0,29	1,10	0,27	1,55	1,34	0,00	0,20	0,18
P_18	0,62	1,03	0,93	0,62	1,01	0,50	1,80	5,72	4,54	5,14	0,16	0,90	0,12	1,36	1,14	0,20	0,00	0,03
P_19	0,65	1,00	0,95	0,62	1,02	0,50	1,82	5,70	4,53	5,12	0,18	0,92	0,14	1,38	1,16	0,18	0,03	0,00
P_20	0,91	2,51	0,79	1,69	1,60	1,73	1,57	6,40	5,20	5,96	1,46	0,64	1,46	0,39	0,38	1,72	1,52	1,54
P_21	0,94	2,55	0,84	1,74	1,65	1,77	1,62	6,45	5,25	6,00	1,49	0,66	1,49	0,45	0,42	1,75	1,55	1,57
P_22	0,23	1,82	0,37	1,06	1,10	1,06	1,46	6,00	4,81	5,50	0,77	0,17	0,76	0,58	0,32	1,02	0,82	0,84
P_23	0,13	1,69	0,38	0,94	1,02	0,94	1,47	5,93	4,74	5,43	0,64	0,27	0,64	0,69	0,45	0,89	0,69	0,72
P_24	1,04	2,65	0,95	1,85	1,76	1,88	1,71	6,49	5,30	6,05	1,59	0,76	1,59	0,55	0,52	1,84	1,64	1,66
P_25	0,69	2,26	0,47	1,39	1,26	1,45	1,27	6,13	4,94	5,71	1,23	0,51	1,24	0,10	0,25	1,49	1,30	1,33
P_26	0,77	2,29	0,51	1,41	1,25	1,47	1,20	5,94	4,74	5,51	1,29	0,63	1,28	0,23	0,39	1,52	1,33	1,35
P_27	0,38	1,87	0,53	1,17	1,23	1,16	1,58	5,98	4,79	5,45	0,84	0,28	0,82	0,68	0,39	1,05	0,85	0,87
P_28	1,12	2,58	0,77	1,64	1,37	1,73	1,03	6,04	4,86	5,70	1,62	0,98	1,62	0,38	0,73	1,86	1,69	1,71
P_29	0,86	2,46	0,75	1,64	1,56	1,68	1,55	6,38	5,18	5,93	1,40	0,58	1,41	0,37	0,33	1,66	1,47	1,49
P_30	1,46	0,20	1,71	0,93	1,41	0,78	2,33	5,57	4,45	4,96	0,92	1,75	0,92	2,18	1,99	0,68	0,88	0,86

9.5 Uvedení výsledků

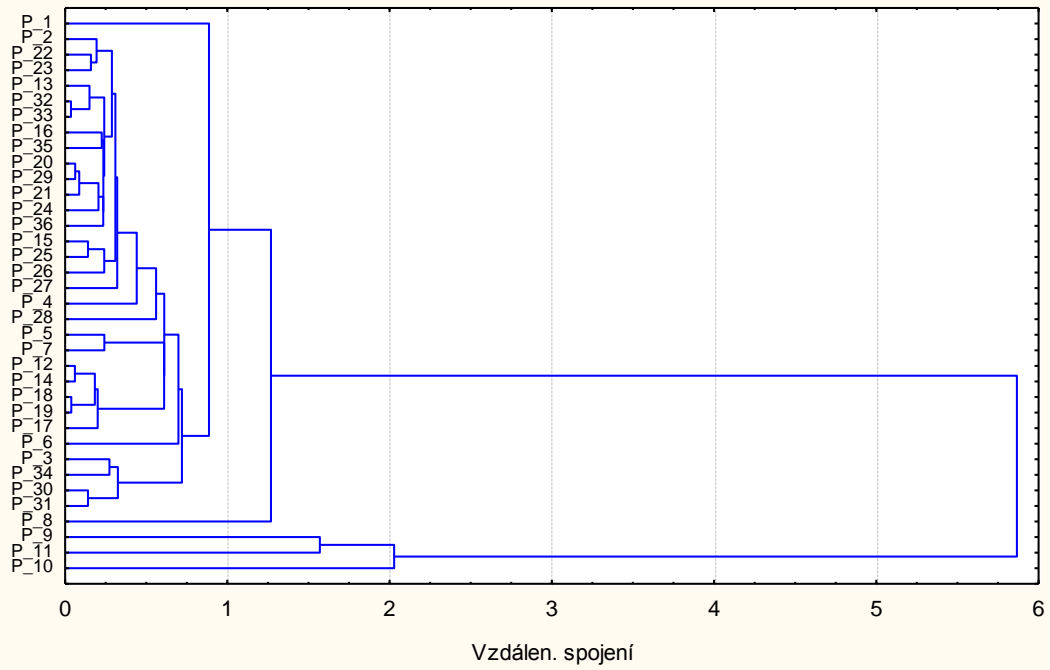
Postup shlukování zaneseme do dendrogramu. Na vodorovné ose je vzdálenost, na které

došlo ke sloučení objektů nebo shluků a na svislé ose jsou uspořádané objekty.

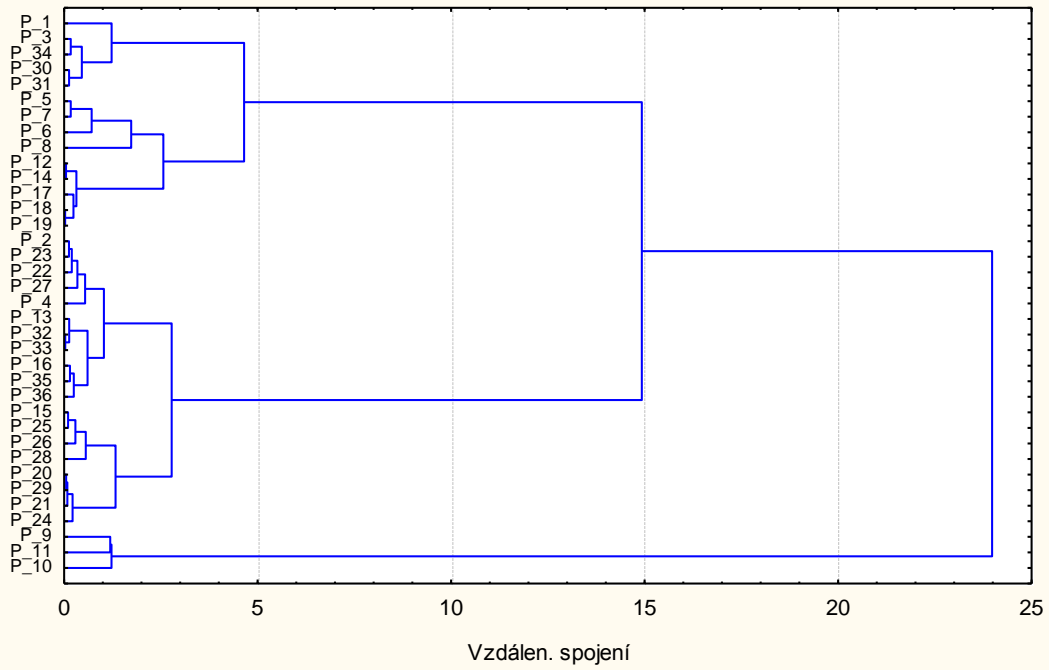
Str. diagram pro 36 případů
Jednoduché spojení
Euklid. vzdálenosti

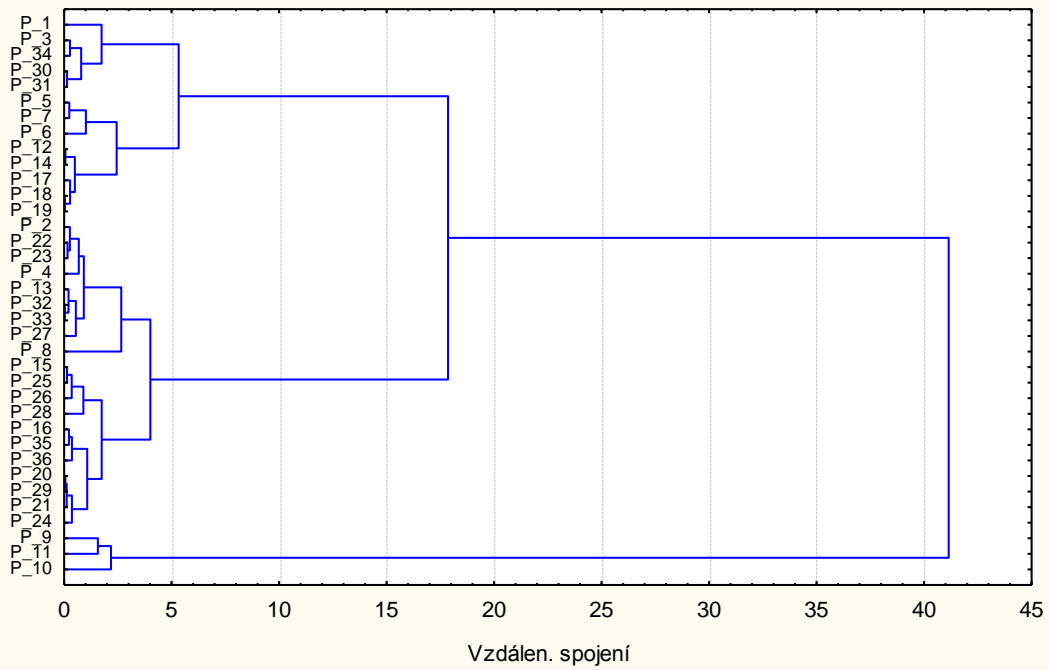
Str. diagram pro 36 případů
Jednoduché spojení
Blokové vzdálenosti (Manhattan)

Str. diagram pro 36 případů
Wardova metoda
Euklid. vzdálenosti

Str. diagram pro 36 případů
Wardova metoda
Blokové vzdálenosti (Manhattan)

Za využití programu STATISTICA 8 bylo celkem 36 objektů seskupeno do jednoho shluku.

Za účelem shlukování bylo použito několik postupů a lze konstatovat, že byly získány obdobné výsledky. Vyhodnocením výsledků se jeví optimální čtyři shluky:

1 shluk: 2-22-23-13-32-33-16-35

2 shluk: 20-29-21-24-36-22-26

3 shluk: 12-14-18-19-17

4 shluk: 3-34-30-31